
V Ě S T N Í K

Informační Orgán Československé národní rady americké

2137 LOMBARD AVENUE, CICERO, ILLINOIS 60804-2037

Telephone 708-656-1117 • Fax 708-656-5611

Redaktořka - Olga Kovářová

ZÁŘÍ - ŘÍJEN 1998

PABĚRKY NA POLI PAMĚTI

Tady jsme dosáhli ve výslechu svědka Karla Steinbacha bodu, kdy mu zbývalo jen ještě vydat svědectví o údobí druhé emigrace. Ačkoli tu jde o celých čtyřicet let a dobu jistě ne nezajímavou, není pochyby, že pro toto svědectví samo je - aspoň pro českého čtenáře - to, co bylo řečeno až dosud, asi nejdůležitější. Jako by si to uvědomoval, začal náš svědek na tomto místě paběrkovat po sklizni a shledávat klásky, které ještě zůstaly na poli paměti. Ty paběrky jsou tedy shrnuty v této kapitole, která sice poněkud přerušuje tok svědkovy výpovědi, přesto však bylo škoda ji vypustit.

“Já jsem jistě zapomněl ještě na hodně zajímavých věcí,” začal se rozpomínat a jako už dřív, i teď se ty vzpomínky řetězily jedna ke druhé. “Já jsem třeba taky trochu znal prezidenta Masaryka. Ale tady musím především opravit jeden rozšířený omyl. Hodně lidí si myslí, že já jsem snad poslední žijící pátečník. To, prosím, není tak docela pravda. Já jsem vlastně k pátečníkům nikdy pořádně nepatřil, i když jsem je všechny dobře znal. V době, kdy prezident začal chodit mezi ně k Čapkovi, jsem Čapka ještě vůbec neznal a ani později, když jsem se s ním už přátelil, jsem k němu v pátek odpoledne nemohl chodit, protože jsem se tou dobou musel starat o rodičky na Štvanici. Takže když jsem pak u Čapka přece byl, bylo pravidelně už po páteční schůzce. Ale přesto mám někde například schovaný dopis od starého pána, adresovaný ne mně, nýbrž Čapkovi, ve kterém mu prezident píše, že bohužel nemůže v pátek přijít, ale zve Čapka, aby přijel za ním do Lán a aby přivezl své kamarády s sebou. Čapek mi to poslal a já potom s ním do těch Lán jel.

Mé první setkání s prezidentem Masarykem bylo v Útulku na Štvanici, kam přišel na přání své dcery Alice, která byla předsedkyní Červeného kříže. Náhodou se právě, když prezident vešel, narodil kluk a porodní asistentka ho zrovna vážila. Masaryk se zastavil, dívá se na to a povídá: ‘Vida, sotva se narodil a už je vážený pán.’

Starý pán měl vůbec víc smyslu pro humor, než se obecně vědělo. Nejvíc se to snad projevovalo, když byl mezi pátečníky. Mezi těmi se totiž cítil jako doma, jako by byl jeden z nich. Na jednom takovém pátečním setkání k němu přišel Karel Poláček, že by měl velkou prosbu. ‘Naše Jiřina se nechtěla učít, a tak jsem jí slíbil, že když bude mít vyznamenání, že jí ukážu pana prezidenta. A ona se opravdu začala učít, dotáhla to na vyznamenání a teď je dole na zahrádce.’ Když prezident ochotně svolil sejít ta dvě poschodí na zahrádku, byl Poláček celý bez sebe radostí, protože už viděl, jak bude Jiřinka hrdá na to, že jí sám pan prezident bude blahopřát k tomu vyznamenání a taky k tomu, jakého má tátu vynikajícího spisovatele. Jenže pan prezident sice Jiřince poklepal na rameno, ale řekl: ‘Děvčátko, ten tvůj táta, to je pěkný špína. To je jako to bývalo u nás na vsi. Když chtěli rodiče něco dát klukovi k biřmování, dali ho ostříhat.’

Viděl jsem prezidenta ještě při několika dalších příležitostech, ale víc toho o něm vím ovšem hlavně od Jana. Už jsem se myslím zmínil o to, že se Jan ‘taty’ bál. ‘On se na mne dívá ze všech výkladních skříní,’ postěžoval si mi jednou. Ale především otce miloval a nesmírně si ho vážil.

Jednou, když byl trochu na měkko, mi Jan vyprávěl, jak jel otce přivítat na hranice, když se TGM vracel do samostatného Československa. Já byl tehdy v Praze, zažil jsem všechnu tu slávu a dodnes vidím prezidenta, jak provázen legionáři projíždí pražskými ulicemi, kde mu všichni mávají na uvítanou a mnozí dojetím pláčí a poklekají po okraji silnice. Pro nás všechny to byla krása, ale Jan mi vyprávěl, že si tehdy, když přijel na hranice, aby objal po létech svého otce a musel se o něj najednou dělit s celým tím jásajícím davem, uvědomil, že teď, sotva ho našel, ho vlastně také zase ztrácí, protože jeho ‘tata’ se teď stal otcem celého národa. A chorá matka byla v té době už dlouho ve Veleslavíně. Proto jsem dobře rozuměl, proč se v tomhle veselém člověku někdy objevilo také dost smutku.

A když mluvíme o starém pánovi, napadá mi ještě něco. Když Olga Scheinpflugová napsala román Babiola, který mi ostatně věnovala, přečetl si to pan prezident, který byl vůbec vášnivý čtenář, a poslal jí překrásný dopis, ve kterém však taky napsal: 'Jen se mi tam nelíbí, milá slečno, že jste napsala slovo kurva.' A toto slovo napsal velkými písmeny a ještě to podškrtnl. Olga se s tím potom chlubila po celé Praze. On byl možná starý pán trochu puritán, ale pravda je, že by jistě žasl, jaká slova se teď objevují v tak zvané krásné literatuře. V češtině mi to zní zvlášť děsivě. To u tak velkého autora, jako byl Karel Čapek, v žádné z jeho 54 knih takové slovo nenajdete. Psal sice řečí lidí prostých, ale nikdy ne sprostých.

Čapek byl vůbec po všech stránkách člověk dokonale čistý. Někdy v roce 36 nebo 37 mu sdělili ze Stockholmu, že přichází v úvahu pro Nobelovu cenu, ale současně mu naznačili, že by bylo nutné, aby jeho příští hra nebo román byly nepolitické a nebyly namířené proti nějaké straně nebo hnutí, tedy ani proti fašismu. A on jim na to zdvořile napsal, že se rád vzdá té velké cti, ale že si nemůže dát diktovat, co má psát. A naopak, až potom napsal Bílou nemoc a Matku.

Mezi Masarykem a Čapkem byl věkový rozdíl celých čtyřiceti let, ale byli opravdoví přátelé. Čapek o něm říkal: 'Je z nás nejmladší.' Byl okouzlen Masarykovou osobností, oslněn jeho vzděláním, jeho znalostí světové literatury a jeho živým zájmem o mladé lidi. Masaryk měl na Čapka velký osobní vliv. Byl jeden z prvních, kdo ho měl k tomu, aby šel do novin. Mám jeden Masarykův dopis Čapkovi a několik jeho rukopisů.

S tím vzpomínáním je to taková divná věc. Myslíte, že jste už řekl všechno, co víte a přece vám pokaždé ještě něco napadne. Mne třeba napadají stále nové věci o Janu Masarykovi. Už jsem vám toho tady o něm pověděl tolik a až teď jsem si například vzpomněl, jak jsme spolu byli před válkou v Gräfenbergu. Byl už tehdy vyslancem v Londýně, ale jezdil do Gräfenbergu na takovou tu hydroterapii, aby trochu zhubnul. Oni mu tam předepsali krutou dietu, ale já ho vždycky sváděl a chodili jsme spolu do města na buřty a zapadli jsme pokaždé do nějaké hospůdky, kde nám bylo dobře.

Anebo mi napadá ještě jedna o Janovi. Ještě z mládí. Už jsem vám vyprávěl, jak jsme s ním po flámu chodívali na černou kávu, aby 'tata' nic nepoznal. Jednou se Jan před návratem domů raději taky chtěl dát oholit u nějakého mistra, který svou oficínu otvíral už tak časně ráno. Jenže on tam na té židli začal podřimovat a hlava mu padala na prsa a ten holič nakonec povídá: 'Tak, mladý pane, takhle já vás nemůžu oholit.' Načež Jan řekl: 'Tak mě ostříhejte.' A dřímал dál.

Anebo mi napadají až teď třeba věci o Peroutkovi. Taky jsem vám toho o něm už pověděl dost, a přece vám o něm mohu prozradit ještě něco nového. Už víte, jak nás v mládí pojila ta vášně pro divadlo. Ale když se pak jako novinář dostal do politiky, byl do toho boje tak ponořen, že mu na divadlo nezbyval čas. On byl snad nejtímnějším přítelem Karla Čapka, který si ho velmi vážil a říkal mu 'pan myslitel'. Ale když měla Olga Scheinpflugová, tehdy už paní Čapková, nějakou premiéru, musel jsem Peroutku prosit, aby se na to šel podívat a udělat Čapkovi radost. Vždycky po dlouhém zdráhání nakonec šel, ale nedovedl se nadchnout a vůbec chodil do divadla v pozdějších letech dost nerad. Nevím, jak v něm došlo k téhle změně, ale vždycky jsem ho trochu podezřívával, že to bylo něco jako zhrzená láska. Jednou jsme mluvili o Čapkovi a tu Peroutka prohlásil, že Čapek je vlastně lepší novinář než dramatik, kdežto on, Peroutka, že měl ve skutečnosti vždycky blíž k literatuře než k novinářství. Tohle je jediný případ, na který si vzpomínám, ve kterém se tento nesmírný analytický talent nestrefil. Čapek prostě uměl oboje, kdežto Peroutka sám byl největší novinář, jakého si dovedu představit. Když se vrátil z koncentráku, napsal přece hru. Nu, nebylo to Ze života hmyzu ani R.U.R., ale hráli to na Národním asi sedmdesátkrát a myslím, že mu to dalo jisté uspokojení. Možná, že kdyby pak nebyl musel táhnout zas do boje, tentokrát proti komunistům, mohl dosáhnout i dalších úspěchů jako dramatik.

Anebo o Štěpánkovi. Zkrátka u všech, na které těch vzpomínek máme nejvíc, vždycky ještě něco zapomeneme. Zdeněk byl člověk tak živelný, že byl někdy na jevišti až nebezpečný. To jednou hráli Maryšu a tam je scéna, jak on se v té hospodě utká s Vávrou, který si Maryšu vezme za ženu. Ten se na něj sápal. Stál jsem jako obvykle v kulisách a on mi povídá: 'Víš, Karle, jestli se dneska na mne někdo bude sápat, já to jeviště vyklidím.' A taky jo. Přišla ta scéna, kde ho Vávra chytne za krk a on řekne: 'Ty mě budeš za krk chytat?' A vtom Štěpánek začal tu hospodu vyklizovat, chytil při tom jednoho statistu, který hrál občana, co tam v klidu popíjí pivo, a rozbil mu nos, takže musela přijet do Vinohradského divadla ambulance a toho občana odvezli přímo do nemocnice. Zdeněk měl v sobě takovou přímo živelnou sílu."

"No tak já si jistě vzpomenu ještě na hodně jiných věcí, na které jsem zapomněl, ale snad to zatím postačí. Zato si myslím, že bych snad měl přece povědět něco víc o tom, co si myslím o některých věcech, o některých zjevech, které jsem zažil. Kdybyste se mě zeptal, co v mém dlouhém životě byl zážitek nejhroznější, neřekl bych válka. Ani první, ani druhá. Musel bych říci: Němci.

Neznám dnešní Německo, neznám mentalitu těch, kteří se narodili po Hitlerovi, je to přece už půl století, vyrůstali v jiných podmínkách, s jiným školením, jinou literaturou, prostě v něčem jiném než Hitlerova generace a nevím tedy, jak to všechno působilo. Já jen vím, že všechno to, co napáchali za války a za nacismu, to, jak se zapsali do historie, je i dnes ještě neodpuštělné. Ty surovosti, to hromadné vraždění, třeba to, jak jsem vám vyprávěl, jak umučili chudáka Alfréda Fuchse. Neodpuštělné. Já vím, že byli taky slušní Němci, i když si myslím, že jich bylo jenom strašně málo. Ale i když možná k někomu nejsem tak docela spravedlivý, jisto je, že novověk neznal nic krutějšího, nic nelidštějšího než to bezmyšlenkovité, hrůzné vraždění miliónů nevinných a bezbranných. Co bylo snad možno odpustit Džingischánovým hordám, které ve své barbarské nezdělanosti nevěděly, co činí, je neodpuštělné u národa s takovou kulturou, takovými básníky a takovou hudbou. Neodpuštělné. Mně zabili dvě sestry. Ta, kterou jsem měl nejraději, si musela při takovém hromadném vraždění v Rize vykopat sama hrob. To je něco apokalyptického. Něco nikdy neodpuštělného. To nebylo jen dílo několika zruďných zločinců. Za to může celý ten národ, který se toho všeho zúčastnil. Ani kdybych chtěl, nedokázal bych zapomenout.”

Vybráno z knížky “Svědék téměř stoletý”, kterou napsal dr. Karel Steinbach (zpracoval Viktor Fischl).

Dr. K. Steinbach byl vzácný člověk, lékař, lidumil, bývalý člen ČSNRA. Zemřel v prosinci 1990.

80. VÝROČÍ ...

V rámci oslav 80. výročí založení Československé republiky, české vyslanectví ve Washingtonu, D.C. věnuje celý měsíc říjen různým událostem:

PREZIDENT HAVEL PŘEDAL V USA STÁTNÍ VYZNAMENÁNÍ

Za asistence velvyslance České republiky Alexandra Vondry a přítomnosti ministryně zahraničí USA Madeleine Albrightové předal dne 17. září prezident České republiky Václav Havel v Kongresové knihovně ve Washingtonu vysoká státní vyznamenání deseti mužům a jedné ženě za zásluhy ve prospěch České republiky.

Řád Bílého lva vojenské třídy odevzdal bývalému předsedovi sboru náčelníků štábů Johnu M. D. Shalishvilimu, především za jeho zásluhy o rozšíření NATO.

Řád T. G. Masaryka převzali z jeho rukou bývalý poradce prezidenta USA pro otázky národní bezpečnosti Zbigniew Brzezinski, bývalá velvyslankyně USA při OSN Jeane Kirkpatricková, dlouholetý předseda Svazu

českých katolíků v USA a redaktor *Nového světa* Václav Hyvnar a pracovník kongresové knihovny a znalec života a díla prvního československého prezidenta Jiří Kovtun.

Medaili za zásluhy ve prospěch České republiky obdržel vydavatel *Amerických listů* Petr Bísek, spoluzakladatel Archívu Čechů a Slováků při knihovně Chicagské univerzity a člen výboru matice Vyššího vzdělání Zdeněk Hruban, státní prokurátor čsl. armády během II. světové války a zakladatel Společnosti pro vědy a umění Jaroslav Němec (in memoriam), bývalý velvyslanec Spojených států v Československu Julian M. Niemczyk, a vysocí vládní činitelé USA Peter W. Rodman a Jeremy D. Rosner.

MESSAGE FROM PRESIDENT HAVEL Prezident republiky

Vážení přátelé,

v letošním roce si připomeneme 80. výročí založení Československa. Vzhledem k historickým vazbám mezi Českou republikou, jedním ze dvou nástupnických států Československa, a Spojenými státy mají oslavy tohoto svátku právě v USA svůj zvláštní význam. Vždyť to byl právě americký demokratický systém v čele s prezidentem Woodrowem Wilsonem, který hrál v roce 1918 důležitou roli v úsilí Československa o zajištění práva na sebeurčení.

I dnes se Česká republika díky podpoře Spojených států může hrdě hlásit jako nový člen do Severoatlantické aliance. Je třeba si vážit dobrých, přátelských vztahů a spojenectví mezi oběma zeměmi, které se projevují v mnoha oblastech.

Přestože pojem Československa patří již minulosti, Česká republika se k 28. říjnu nadále hlásí jako ke svému dni nezávislosti a slaví jej jako svůj státní svátek. Během říjnových oslav ve Washingtonu a okolí proběhne mnoho kulturních akcí, jako např. výstava historických dokumentů v Library of Congress, výstava současného českého výtvarného umění, filmová přehlídka či slavnostní koncert ve Washington National Cathedral. Česká republika tak dostane možnost, aby byla představena jako země s bohatou kulturou a demokratickými tradicemi.

MESSAGE FROM H. E. ALEXANDER VONDRA, Ambassador of the Czech Republic to the United States

It is my pleasure to welcome you to the events of the Month of the Czech Republic in the capital of the United States.

The Czech Republic has come full circle. In the 19th century, when the lands of the Czech Crown were part of the Austro-Hungarian empire, numerous Czechs came to this country seeking liberty and the pursuit of happiness. They willingly became part of the American melting pot while still preserving their roots in the heart of Europe. At the end of World War I, professor Masaryk came to this country to campaign for the establishment of an independent Czechoslovakia. Masaryk, who had an American wife, came to know this country during his previous visits. Inspired by American democracy and strengthened by the friendship and support of President Woodrow Wilson, Masaryk won his battle and, while still in the United States, was elected the first President of independent Czechoslovakia.

As long as Czechoslovakia was free, it enjoyed excellent relations with the United States, and in times of oppression Czechs looked to America as a beacon of freedom.

Now Czechoslovakia as a political entity no longer exists, but we still see it as a touchstone of our modern history. I have the privilege of representing my country in the United States at the time when the US Senate endorsed the Czech Republic's membership in NATO. Building on Czechoslovakia's history, we are proud to become America's ally.

Please join us in celebrating the rich heritage of our nation which will be on display during the Month of the Czech Republic in Washington.

MESSAGE FROM PRESIDENT CLINTON

Warm greetings to all those gathered in our nation's capital to celebrate the 80th anniversary of the founding of an independent Czechoslovak state. It is fitting that we should celebrate this anniversary in Washington because it was here that the treaties and agreements that brought Czechoslovakia into being were signed.

The birth of Czechoslovakia in October 1918 was the culmination of centuries of struggle by the Czech and Slovak peoples to gain sovereignty and independence. It was also a testament to the strength of America's democratic ideals. Thomas Garrigue Masaryk, the drafter of the 1918 Czechoslovak Declaration of Independence, was inspired by the American Declaration of 1776. We also recall the role of General Milan Stefanik, the great Slovak compatriot of Masaryk, who served on the Czechoslovak National Council. President Wilson responded to their appeal for independence in his famous 14 Points, and by the end of the same year, the United States became one of the first countries to recognize

Czechoslovakia. Following this auspicious start, our relations were disrupted by war and totalitarianism. But after the revolution of 1989, America welcomed Czechoslovakia back into the family of democratic nations and our relations have since deepened.

Today we rejoice that the future has never looked so promising. The blossoming of democratic practices in the Czech Republic over the past four years has led to its invitation to further solidify our relations as NATO allies, and we look forward to independent Slovakia's ultimate integration into the transatlantic community. I am confident that, as our countries move into the new millennium, our relations will continue to deepen and grow in strength.

Best wishes to all for a memorable anniversary celebration.

Nepochopení úlohy NATO

Při sledování nedávné televizní jedenadvacítky jsem se musel štipnout, abych se přesvědčil, že nesním. Po letech oznamování příprav ke vstupu ČR do NATO mohl pozorný divák zjistit, že odbornost těch, kteří si činí nárok k tomuto tématu se vyjadřovat, je na úrovni nulového startu jejich pochopení úlohy Severoatlantické aliance. V pořadu několikrát vyloučily na povrch informace zavánějící minulostí. Jen proto se mohla objevit slova nepochopení existence NATO jako sdružení států, jejichž občanům bylo zdůvodněno členství bez tajných dodatků. Jakékoliv prohlašování nemožností referenda o vstupu do NATO z důvodů "tajností", o kterých lid nemůže vědět, je hrubé matení občanů, doufám, že neúmyslné. Problematičnost vyhlášení referenda v ČR ovšem tkví v aroganci těch politiků, kteří sice křičeli nahlas o potřebě vstupu do NATO, ale nedokázali to zdůvodnit sobě ani občanům.

Xenofobní prohlášení ve zmíněném pořadu, že úlohou NATO je obrana západní kultury-civilizace, má své kořeny v dobách studené války a současná ideologie aliance s tím nemá nic společného. Před časem upozornil papež Jan Pavel II. na nebezpečnost takových teorií, právě v souvislosti s honbou různých států z oblasti mimoevropské kultury za nukleárním strašákem. Zdůrazňování potřeby obhajoby jedné kultury proti druhé by opět vedlo jen k rozdělení světa, jehož existence by zase visela na balanci atomových hlavíc.

Ladislav Řezníček, Praha